

**РАТ У УКРАЈИНИ 2022-2023, КАО НАСТАВАК УКРАЈИНСКЕ
КРИЗЕ, ЗАПОЧЕТЕ ЈОШ ФЕБРУАРА 2014.****Резиме**

Украјински сукоб је највећи оружани сукоб на тлу Европе након Другог светског рата. Ово није само конфликт Русије и Украјине, већ заправо један шири сукоб између носилаца већ зачетог мултиполарног светског поретка које представља Русија и браниоца прошлог монополарног, кога представљају Америка и НАТО. У самој Украјини постоји сукоб рускојезичког становништва и са друге стране власти инсталиране након пуча у Кијеву фебруара 2014. Вишегодишња украјинска криза, потом прераста у оружани сукоб. Заправо први оружани сукоб у оквиру украјинске кризе се већ одиграо током периода 2014-2015, имао је унутарукрајински карактер и окончан је споразумом Минск 2. Санкције Русији, али и паралелне кризе у Африци, Далеком истоку, Закавказју и др, показују сложеност међународне ситуације. Европска унија је за сада савезник САД и НАТО-у у виђењу украјинског сукоба и увођења санкција Русији. Међутим, економске штете које трпе водеће земље ЕУ као последице свог ангажовања у украјинској кризи, санкција Русији и разноврсне помоћи Украјини, те примања избеглица, доводе та друштва у додатне кризе и друштвене и политичке подељености. Отуда владајуће елите у земљама ЕУ се суочавају са незадовољством становништва, нарочито када су у питању њене водеће силе – Немачка, Француска и Италија. Кина и у извесној мери остале земље света, ван тзв. „колективног запада“, показују углавном веће симпатије према Русији у сучељавању са САД, НАТО и њиховим савезницима.

Кључне речи: Русија; САД и НАТО, „колективни Запад“, Европска унија, Украјина, украјинска криза, силе БРИКС и ШОС, мултиполарни свет.

У раду се прати украјински оружани сукоб настао фебруара 2022. године и који траје и у тренуцима завршетка овог рада (август 2023), без јасне спознаје када ће бити окончан. Тешко је искључиво у нападу Русије на Украјину 24 фебруара 2022. тражити суштину овог конфликта, који је своје суштинске корене имао у пучу фебруара 2014, и свим оним што је он са собом потом носио, из чега се разбуктала вишегодишња украјинска криза. Владајућа гарнитура у САД, уз помоћ Британије и НАТО, води главну политику усмеравања званичног Кијева против тражења компромиса на унутрашњем плану (у односу на рускојезичко становништво и Украјинску православну цркву, те опозиционе проруске политичаре), тако и у односима са Русијом.

²⁷ drdraganpetrovic83@gmail.com

Дакле Украјина је као сложена идентитетски држава, постала независна практично први пут у историји распадом СССР почетком 1992. године. Украјина је идентитетски подељена земља. Грубо посматрајући могу се издвојити три велике целине: Новорусија, Малорусија и Галиција. Новорусија представља претежно приморске области, које имају већинско рускојезичко становништво и вернике Украјинске православне цркве Московске патријаршије. Ове области се историјски не могу посматрати као део Малорусије. Када је формирана Украјина као социјалистичка федерална република у оквиру СССР, области Новорусије су додате у њен састав. Малорусија обухвата североисток данашње Украјине, као и централне и део западних области. Ово је Малорусија у пуном смислу, са популацијом која је историјски потпадала под руски национ, али са низом специфичности укључујући и особено наречје које је стандардизовано као језик током XIX и закључно са почетком XX века (источноукрајинска полтавска варијанта). Најзад Галиција на крајњем северозападу, обухвата историјске области некадашње Црвене Русије која је потом била у саставу Пољске, односно Хабсбуршке монархије. Становништво је већински прихватило унију и има специфичан дијалекат. У том правцу ово је регија која нема проруски идентитет и која већински егзистира ван „руског свта“ у цивилизацијско идентитетском смислу.²⁸ Током постојања постсовјетске Украјине постојао је изванредан консензус друштва и политике око функционисања државе преко изборног система – плурализма.

УКРАЈИНСКО ДРУШТВО И УКРАЈИНСКА ДРЖАВА ТОКОМ РАТНИХ СУКОБА 2022. ГОДИНЕ

Након велике кризе 2014-2015. конституисана је једна сасвим нова Украјина у односу на претходних скоро четврт века постојања независне државе. У претходном периоду Украјина је деловала као сложена држава, са сложеним и чак подељеним идентитетом и геополитичким опредељењем. Међутим, након 2014-2015. у питању је једна сасвим друга ситуација, са изразитом доминацијом развоја украјинског идентитета према обрасцу из кога је практично искључена руска компонента. Томе погодује забрана дотадашњих утицајних и често владајућих странака Партије региона и Компартије, као проруских странака. Губитак Крима и сепарација дела Луганске и Доњецке регије значи превагу украјинског идентитета, који сада постаје не само доминантан, већ практично и једини дозвољен. Тај идентитет се више не развија по моделу Малорусије, већ заправо превасходно Галиције, што значи и са признањем и величањем Бандере и чак тражењем у екстремним случајевима неког сасвим новог идентитета, који искључује руску компоненту, чак ни у историјским претходним фазама. Појава Зеленског и његов муњевити долазак на власт пролећа 2019. није фундаментално изменио ствари, иако се чинило

²⁸ О подељености Украјине по регијама више у: Петровић и Николић 2009. и Петровић и Буквић, 2019.

да ће напредак у правцу смиревања тензија, у односу на стање под Порошенком бити евидентно. Већ у другој половини 2020. било је јасно да неће бити тако и да је сукоб практично неминован. Управо током 2021. године напетости су подигнуте на виши ниво, у чему је предњачио кијевски режим. Власти у Кијеву игнорисале су као реалну могућност прерастање нагомиланих противречности у ратни сукоб са Русијом. Кијев је био крајње непопустљив и чак и сам планирао напад на Донбас у тесној кооперацији са атлантистичким снагама. Када је до сукоба у фебруару дошло, кијевски режим је уз тесну сарадњу са САД, Британијом, НАТО-ом, Пољском и у нешто мањем интензитету са осталим западним силама, прихватио борбу и јачање својих ефектива. У том правцу је повећано бројно стање професионалне војске и спроведени су таласи мобилизација.

Изразитом контролом над украјинским друштвом претходних година, реорганизацијом војске и система безбедности по НАТО стандардима, изградњом низа фортификација, ојачан је унутрашњи одбрамбени систем. Развијена је формација Слобода, уиграних 13 бригада за напад на одметнути Донбас. Попуњене су залихе наоружања и опреме. С друге стране, жестоким чисткама и кадровском политиком, радом специјалних служби и једном врстом терора над проруским становништвом и политичким неистомишљеницима, превагом неонацистичке идеологије и украјинизацијом свих структура друштва, те системом „комесара за идентитет” у војсци, чиновништву и државном апарату, створена је готово тоталитарна држава, покорна атлантистичким геополитичким центрима. Елита Украјине је у последњој деценији битно промењена. Након пуча 2014. и кризе која се развила долази до тектонских промена у владајућем идентитету земље, што је довело до напуштања Украјине од дела елите и одлазак у Русију или отцепљене области, као и у треће земље. С друге стране, значајан део елите окренуо се од руског идентитета ка украјинском. Међутим, укупно посматрано елита, посебно економско-финансијска гледано у целини, претходних година напушта Украјину, да би то од почетка сукоба постао масован феномен. Односе се средства на Запад и треће земље (део је раније отишао у Русију) и заснива безбеднији живот и могућност обрта капитала. Није само елита масовно напуштала Украјину. Ту је реч о милионима других, нарочито виших и виших средњих слојева, урбаном становништву и свих оних који су на различите начине видели свој интерес у напуштању ратног амбијента, а имали су могућности да оду. Рурално становништво је у већем омеру остало у земљи. С друге стране, део Југоистока постао је руски, што је опет утицало да се тамо дислоцира, или једноставно остане проруски идентитетски део популације. Мањи део популације рускојезичког Југоистока, који су поселе руске снаге, прешао је у остатак Украјине. Један део мушке популације из Украјине успео је да напусти земљу, или чак да се склони од мобилизације и остане у земљи (до даљњег).²⁹

²⁹ Казне за избегавање војне обавезе у Украјини су велике, али је циљ званичних власти да мобилише што више људи, тако да се на фронт шаљу и они који су ухваћени да избегавају мобилизацију, чак и дезертери.

Украјина упркос економском суноврату њене привреде након пуча фебруара 2014. изузетно улаже у војску, повећава бројно стање професионалне војске и улагање у резервни састав. Такође, паравојне јединице десничара, највише из западног дела земље, постепено се укључују као специјалне јединице у институционалну организацију украјинске армије. Томе треба додати да се при редовним јединицама професионалне војске, регрута, као и резервног састава као допуна додају групе националиста, заправо као нека врста допунских „комесара” за идејни рад. Свуда у друштву, чак и у војсци, присутан је утицај специјалних служби, које усмеравају земљу ка екстремном национализму, по новокомпонованом обрасцу усмеравања Украјине након 2014. године. То више није Украјина из претходног периода, где је доминантан историјски елемент био заједничко порекло и преплитање са Русијом, већ до краја недефинисани елемент неке нове историје по концепту Украјина–антиРусија. Тако су „хероји” све више оне историјске личности, пре свега из историје Галиције XX века, које су сарађивале са нацистима и биле колаборанти Хитлерове Немачке и сила Осовине из епохе тридесетих година, као и Другог светског рата (Петровић, 2022: 77-82).

У геополитичком смислу Украјина се након 2014. године потпуно окреће ка атлантистичкој геополитици, дакле према САД, Великој Британији и сарадњи са НАТО-ом. Она није формално постала члан НАТО-а, али се преко англосаксонских сила увлачи у ту геополитичку осу. НАТО стандарди за уређење војске постају све доминантнији. Своје наоружање базирано на совјетском периоду, а потом и постсовјетској епохи сарадње са Русијом и ЗНД до 2014, све убрзаније мења сарадњом са западним силама у потоњем периоду. Реално економско сиромаштво Украјине било је једина ограничавајућа компонента у тим годинама да се план јачања оружаних снага земље одвија прилично спорим корацима. С друге стране, САД, Британија и НАТО у целини улажу у Украјину и њене оружане снаге, системе фортификација, нарочито у области према Донбасу. То је нарочито развијено у периоду када је Баједен дошао на власт у Америци, дакле од почетка 2021. календарске године. То је већ један период „предратног стања”, где се интензитет улагања у Украјину драстично повећао. И у периоду док је на челу САД био Трамп улагања у армију Украјине су била евидентна, чак можда и већа него у претходном периоду док је на власти био Обама. Међутим, тек са доласком Бајдена на чело САД армија САД изразито повећава своју сарадњу и усмеравање украјинских оружаних снага. Америчке и британске службе, те НАТО, постају доминантни у надгледању функционисања Украјине већ у периоду од преврата 2014. године, а то се драстично повећало у периоду од почетка 2021. године па надаље. У ратном амбијенту Зеленски формално води власт у Кијеву, а оружане снаге Украјине генерал Залужни. Међутим, стварни утицај атлантистичких полука моћи је доминантан у управљању земљом и њеним оружаним снагама. С друге стране, утицај других западних центара моћи на Украјину је далеко мањи. То се нарочито односи на доминантне силе у Европској унији, попут Немачке, Француске, Ита-

лије. „Стара Европа” има своје засебне геополитичке интересе, који нису укључивали разбуктавање украјинске кризе у оружани конфликт. Управо су ове земље и најрањивије у односу на последице увођења економских санкција Русији. Ове земље „Старе Европе” су, по економској терминологији, стецишта знања и капитала, а најближи, најквалитетнији и најповољнији ресурси и елементи кооперације за њихове привреде су највише у Русији и интеграционим процесима на постсовјетском простору и Евроазији које предводи Руска Федерација.

Када је кренула специјална операција руских снага на Украјину 24. фебруара, власт у Кијеву је већ донела одредбу о повећању војног контингента професионалне војске од 260.000 на око 360.000 људи. Њима треба додати и до тада паравојне формације у виду институционализованих десничарских јединица (Ајдар, Азов, Десни сектор и др.), потом регруте на одслужењу војног рока, стране плаћенике, мобилисане резерviste и логистичаре и стручњаке из НАТО-а. Треба додати и жандармерију, унутрашњу војску, полицију и службе безбедности. Временом су Украјинци повећавали контингент мобилисаних резервиста првог и другог позива, потом територијалце (једна врста неформалног трећег позива), тако да је број мобилисаних несразмерно превазилазио бројно стање руских снага. Тако се украјинска концепција заснивала на масовности снага и постепеном повећању квалитета наоружања које је приспевало од НАТО-а и земаља његових чланица. Украјинци су и од многих бивших земаља Источног блока (посебно оних које су сад у НАТО-у) добијали наоружање и опрему из совјетског периода, или нешто усавршене моделе који су се у основи базирали на њима. Међутим, временом су почели добијати и оружје по НАТО стандардима и групе украјинских специјалаца обучавале су се у низу база западних земаља (посебно у Пољској, Британији и др.) за новије генерације наоружања. Ове снаге су временом доспевале на фронт у Украјину, што је све заједно доводило руски контингент у све неравноправнију ситуацију. То се нарочито осетило током септембра и почетка октобра, када је на читавом фронту украјинска страна почела да се понаша офанзивно, те је руска страна услед мањег броја војника почела на одређеним секторима да се повлачи. Један од суштинских проблема руске стране је одсуство коришћења ваздухопловства у позадини противника, где је логистика транспорта трупа и снабдевања.

Међутим, ова стратегија Украјине има и својих великих мана. С једне стране, форсираним коришћењем живе силе, уз велике губитке, освојене су извесне области. То се, коришћењем велике медијске предности Украјинаца, помогнутих са Запада, увеличавало до ранга значајних победа (што објективно није случај у тој мери). Томе треба додати велике губитке украјинске привреде због мањка радне снаге услед мобилизација. Поред тога разне злоупотребе и недоследности у ангажовању трупа, начину реализације мобилизације, изузећа повлашћених из пуних ратних обавеза, погађале су морал становништва.

С друге стране, током борби дужих од пола године украјинске снаге су показале извесну чврстину, која се може тумачити и значајним утицајем и надзирањем НАТО структура. Слободно се може рећи

да је ово заправо сукоб између НАТО-а и Русије, вођен преко Украјине. Украјина је у истом периоду доживела и извешан крах своје привреде. Суштинско одржавање у функцији може се захвалити помоћи САД, Британије и других земаља. Поред већ споменутих САД и Британије, значајну помоћ пружила је и Пољска, сразмерно својој снази. Од осталих земаља, такође сразмерно својим могућностима, Украјини су помогле и балтичке земље (Литванија, Летонија и Естонија), а потом у извесној мери и Румунија.

Каква је концепција Украјине у наставку сукоба. Поредићи моћи и могућности Русије и Украјине, видимо велику разлику у корист Русије. Русија је несразмерно већа и моћнија земља по свим показатељима. То потврђује и показатељ бруто друштвеног производа по становнику, који је несразмерно (два и по пута) већи у Русији. Војна моћ Русије је такође несразмерно већа у односу на украјинску. Озбиљан хендикеп Украјине је и њен демографски крах, јер се на територији коју контролише Кијев број становника значајно смањило. У даљем наставку сукоба процене за Украјину су још суморније. Украјина се најзад и изузетно напрегла и истрошила са више серија мобилизације (наговештена је и за жене), а током досадашњег сукоба поднела је и велике губитке у људству. У даљем току рата Украјина се узда у подршку западних сила, пре свега САД, Британије и НАТО-а. Заинтересована је да уђе у НАТО, али то је у постојећим околностима, где не контролише значајне делове своје формалне територије, заправо немогуће.

Током следећих месеци позиција Украјине ће се додатно отежати. С једне стране, долазак јесени, а потом зиме, за земљу која је у финансијском колапсу, чија је привреда готово заустављена, између осталог и вишеструким серијама мобилизација, веома је тешко очекивати да ће моћи да задржи иоле у садашњем омеру биланс живе силе у односу на Русе. С друге, Украјина је већ достигла свој мобилизациони максимум, а Руси тек покрећу своје колосалне могућности. Тако ће се током неколико следећих месеци тај баланс мењати у корист руске стране, чиме ће се стварати могућност промене односа снага на фронту. Украјинци се уздају у сталну помоћ НАТО-а и западних земаља у наоружању, али је велико питање колико су западне земље у стању да ту и толику помоћ шаљу (Петровић, 2022: 77-82).

Украјинско друштво је наставило да тоне и током ратних сукоба 2022. године, практично по свим показатељима. Са једне стране дошло је до масовног одлива становништва ван Украјине. То се највише односи на Западну Европу, али и ка Русији. Поред тога емигрирало се и на остала континента, регион (Балкан, потом Белорусију, у мањој мери Балтичке републике, Молдавију, Турску, Закавказје, Средњу Азију), али и на ваневропска подручја. Посебан ударац је губитак територија које су поселе руске снаге, те се то становништво такође нашло ван простора под контролом Кијева. Крајем 2022. године, на територији под контролом режима у Кијеву није било више од 20 до максимум 25 милиона становника.³⁰ На то су утицали и ратни губици.

³⁰ Доступно на: <https://sr.topwar.ru/207509-chuvstvitelnaja-informacija-poteri-vsu>

Украјина има велики демографски проблем. Он се огледа у чињеници да је ова земља са оним које су имале веома слаб природни прираштај, заправо он је већ дуго негативан. Томе треба додати масован одлазак у иностранство, и то су трендови и пре 2014. године. У следећих годину дана долазе отцепљење Крима и сецесија Доњецке и Луганске области (тада још не у пуном обиму), као и жртве сукоба. Тада долази до таласа емиграција ка Русији и Западу, што се потом наставља следећих година из економских и политичких разлога. Енорман пад стандарда који је следио један је од узрока томе, чему треба додати и политичку нестабилност. Такође у мањој мери су настављене жртве гранатирања и прекида ватре на истоку. Неколико месеци пре одпочињања сукоба у Украјини већ сада милиона избеглица су почели да напуштају земљу. Тај тренд се енормно проширио током ратних збивања.

Када је у питању мушка популација, највећи део је био мобилисан, а значајан део је избачен из строја (мртви, рањени, нестали, заробљени, дезертиралаи и др.). Поред професионалне војске која је повећана уочи, и током сукоба, у питању су и они који су на одслужењу редовног војног рока, потом институционализоване раније паравојне јединице (Ајдар, Десни сектор, Дњепар, Азов и др.), потом мобилисани резервисти, углавном првог и друго позива (у мањој мери и трећег), затим територијалци, добровољци, плаћеници различитог порекла, као и разне паравојне, милицијске и друге снаге (укључујући и МУП, као и службе безбедности). Толики број мобилисаних, негативно се одразио на функционисање привреде. Поред тога привреда земље се нашла у девастирајућој ситуацији. Значајан ударац је представљао енорман број мобилисаних у различите структуре, што је довело до изразитог дефицита за радном снагом. Друго, изгубљен је значајан део територије посебно развијене области истока и југа земље. Томе треба додати да је због бојевих дејстава још један део територије привредно неупотребљив у већој или мањој мери. Оштећења привредних објеката су колосална, а поред тога један значајан део је употребљен у ратне сврхе. Читави делови појединих привредних грана су пребачени на рад за потребе рата и војне опреме и наоружања. Посебно је страдала пољопривреда, која је и пре почетка сукоба изгубила велики део површина које су прешле у стране руке. Изгубљена су подручја југоистока земље, као и отежавајућа околност коришћења за пољопривреду, површина под ратним дејствима. Губитак радне снаге, загађење и уништење посејаних усева, такође се све негативно одражавало на пољопривредну делатност. Енергетика је посебно страдала у време бомбардовања земље, поред тога што је велики део енергетског сектора, нарочито термоелектране се нашао у руским

[vzyvajut-depopuljaciju-strany.html](#). У вези стања демографског крајем 2022. године, руски социолог Евгениј Фодоров каже да је свега око 37 милиона грађана имала Украјина почетком те календарске године (без Крима и дела Доњецке и Луганске области које су се одцепиле). За ових десет месеци из земље је отишло око 16 милиона људи, а кад томе додамо више милиона који живе на припојеним Русији области, он предпоставља да на територији коју контролише власт у Кијеву нема више од до 25 милиона људи. Ту су укључени и губици у рату.

рукама. Томе треба додати и неколико нуклеарних електрана, рачунајући и ону највећу Запорошку. Поред тога део хидроцентрала је остао у руским рукама, а нека имају ограничену употребу јер су у зони ратних дејстава (посебно на доњем току Дњепра).

Саобраћај је озбиљно девастиран, нарочито је погођен онај железнички, где постоје оштећења железничке мреже, али и возног парка. Оштећења електричне мреже отежавају коришћење електричних локомотива и покретање возова. Енергетски систем у целини се додатно урушава наставком руског бомбардовања. Тако се и по украјинским проценама (Украјинска енергетска компанија) средином децембра 2022. указује да је уништено и урушено око 50 % енергетског капацитета.³¹ Државни врх наводи да је око половине становништва у земљи остало без струје.³² Велики део украјинске привреде нема сировине, енергетику, довољну радну снагу и стручњаке, па је или престао са радом, или ради са скромним капацитетима.³³ Значајан део украјинских богаташа је избегао из земље, односећи са собом средства, а не мали део се нашао на Азурној обали, Алпима, и другим атрактивним дестинацијама као привременим стаништима.³⁴

Велики проблем за Украјину представља пад њене могућности да исплаћује кредите, чак и камате на кредите. Тако Вашингтон пост пише средином децембра, да масовни одлазак Украјинаца из земље додатно повлачи са собом одношење новца, и даљи пад снаге гривне. Лист наводи да је украјинска економија већ пала за 33 %, а да је чак и оптимистична пројекција за 2023. даљи пад за још макар пет посто.³⁵

Са друге стране земље Запада су листом прогласиле Русију за агресора, увеле су јој санкције и ставиле су се на страну Украјине.³⁶ Оне настављају да издају разноврсну помоћ Украјини. Тако је Европска унија одобрила нових 18 милијарди евра финансијске помоћи, средином децембра. Током 2022. године, Украјина је од стране Европске уније добила најмање 20 милијарди евра помоћи.³⁷ Крајем 2022. године, дошло је било до извесног застоја у испоруци помоћи од стране ЕУ Украјини, због одсуства сагласности Мађарске, везано за неке по-

³¹ Доступно на: <https://www.politika.rs/sr/clanak/529171/U-energetskom-sistemu-Ukrajine-proglasena-vanredna-situacija>.

³² Доступно на: <https://www.politika.rs/sr/clanak/529093/Kuleba-Polovina-korisnika-u-Kijevskom-regionu-bez-elektricne-energije>.

³³ Доступно на: <https://www.intermagazin.rs/ukrajina-pred-potpunim-slomom/>.

³⁴ Доступно на: <https://www.dw.com/sr/ukrajinski-oligarsi-i-poslanici-se-%C5%A1epure-po-azurnoj-obali/a-64066746>.

³⁵ Доступно на: <http://fakti.org/globotpor/the-washington-post-zapadni-lideri-pripremajusvoje-javnosti-za-najgori-scenario-za-ukrajinu>.

³⁶ Иако је ситуација врло сложена око узрока и повода за отпочињање сукоба, САД су успеле да наметну практично свим осталим западним земљама одговорност за отпочињање сукоба Русији. Међутим остале земље света ван „колективног Запада“ то углавном нису прихватиле. Више о сложености проблематике одговорности за сукоб у Украјини у: Димитријевић, 2022: 7-34.

³⁷ Доступно на: <https://www.dw.com/hr/summit-eu-a-pomo%C4%87-ukrajini-odobrena-problemi-odgo%C4%91eni/a-64120700>.

себне интересе Будимпеште у оквиру Уније.³⁸

На политичком плану украјински парламент (Врховна рада) је наставио са радом и у ратним околностима. Међутим, парламентарна странка Опозициона платформа за живот је забрањена, што је недопустиво настављање погрома не само над Русима у Украјини, већ и према рускојезичком становништву. У том правцу је и забрана деловања Украјинске православне цркве.

Део посланика Опозиционе платформе за живот која је забрањена током ратних дејстава је покушао да делује у Врховној Ради, преко нове посланичке групе Обнова Украјине.³⁹

РУСИЈА

Јасно је да у основи руско-украјинског сукоба стоји ривалитет Вашингтона према Москви на глобалном нивоу. Те противречности су порасле од доласка на власт Бајдена, што се читава у погоршавању политике Украјине (која је под пресудним утицајем САД и Бајдена) од краја 2020. године па надаље. Истина у билатералним односима Русије и САД од како је Баједен дошао на власт, постојали су покушаји релаксирања односа и договора, који нису уродили плодом.⁴⁰

За Русију је у оквиру мултивекторског сукоба у Украјини, велики успех, што практично све земље ван колективног Запада нису јој увеле санкције. Такође земље БРИКС и ШОС на различите начине сарађују са Русијом и могу се начелно назвати њеним савезницима или су јој макар наклоњене. Русија је током 2022. године у међународним односима покушава да прошири свој утицај (ван колективног Запада који се углавном солидарисао око осуде Русије и помоћи Украјини), колико је то у датим околностима било могуће. Тако је изванредан успех руске дипломатије у томе што је средином децембра у ОУН изгласан руски предлог резолуције за борбу против нацизма. Чак 120 земаља је гласало том приликом за руски предлог (међу њима и Србија), а 50 је било против, а 10 је било уздржаних.⁴¹

Руска економија бележи солидне резултате за време ратне операције током 2022. године. Тако је у области пољопривреде забележена прилично родна година. Док је 2021. године производња жита била 120 милиона тона, дошло је до скока у 2022. години на чак преко 150 милиона тона (у ову цифру је урачунато и жито пожњевено са четири

³⁸ Доступно на: <https://www.dw.com/hr/summit-eu-a-pomo%C4%87-ukrajini-odobrena-problemi-odgo%C4%91eni/a-64120700>. Убрзо је дошло до делимичне деблокаде мађарског несагласја.

³⁹ Доступно на: <https://www.dw.com/sr/ukrajinski-oligarsi-i-poslanici-se-%C5%A1epure-ro-azigroј-obali/a-64066746>. Један од утицајних у тој посланичкој групи која је формирана из ОПЖ, а сада Обнова Украјине, је Игор Абрамовић пословни човек, који је пребегао у Ницу од почетка ратних дејстава.

⁴⁰ Више о билатералним односима САД и Русије у периоду од како је Бајден дошао на власт у: Трапара, 2022: 505-529.

⁴¹ Доступно на: <https://www.politika.rs/sr/clanak/529126/ujedinjene-nacije-usvojile-ruski-nacrt-borba-protiv-nacizma>.

припојене области Југоистока Украјине).⁴² Западни извори признају зачуђујући успех појединих руских грана током 2022. године, попут пољопривреде, грађевинарства, које су забележиле евидентан раст.⁴³ У исто време није дошло до пораста незапослености, а извоз енергената и још неких важних продуката је остао на висини, што је помогло да не долази до смањења извоза. Напротив, цене енергената које су у овом периоду порасле на светској берзи помогле су да се искансирају већи добици у спољнотрговинској размени.

У целини руска економија током 2022. године, забележиће пад од око 2,5 %, што је условно посматрано успех, ако се има у виду рат који се води у Украјини и санкције западних земаља. Русија је проширила економску сарадњу са осталим земљама света, ван Запада.⁴⁴ Остаје утисак о већим економским и социјалним последицама увођења санкција Русији од стране земаља ЕУ, него што је то у исто време доживела руска страна. Тако је без успеха за земље Уније остао покушај да се ограничи цена руских енергената за то тржиште. Десило се заправо да није дошло до договора, и да се Русија окренула извозу трећим земљама.⁴⁵

Након одлука о делимичној мобилизацији и спроведених референдума о укључивању четири области Русији, Руска Федерација је зацртала свој даљи пут деловања у украјинском сукобу. Ту је и одпочети процес бомбардовања дубине украјинске територије започет 10 октобра, везано за енергетска постројења и важну војну и саобраћајну логику. Свакако да постоји несразмера између снаге и капацитета Русије у односу на Украјину, која је притом и вишеструко идентитетски подељена. С друге стране, САД и Британија помажу Украјину, чему треба додати и Пољску, балтичке државе, као и НАТО као целину. Са тим се, у већој или мањој мери, солидаришу и остале земље тзв. „колективног Запада”. Слабе тачке „колективног Запада” су незадовољство доброг дела народа земаља ЕУ које трпе због увођења санкција Русији, као и због помоћи коју шаљу Украјини. У земљама ЕУ продубљује се економска и социјална криза, а нарочито су Француска, Немачка и Италија традиционално везане за привредну сарадњу са Русијом. С друге стране, Трамп и републиканци имају битно друкчији геополитички и концепцијски став од владајућих структура које стоје иза Бајдена, међутим њихов половичан резултат у изборима за Конгрес и Сенат током новембра месеца, ограничава њихов утицај на даље вођење званичне америчке политике према украјинској кри-

⁴² Доступно на: <https://www.politika.rs/sr/clanak/529181/Rusija-objavila-da-je-imala-rekordnu-zetvu>

⁴³ Доступно на: <https://www.slobodnaevropa.org/a/ekonomija-rusija-recesija/32134002.html>

⁴⁴ Доступно на: <https://www.euronews.rs/evropa/vesti/72047/putin-bdp-rusije-u-ovoj-godini-smanjn-za-25-odsto/vest>

⁴⁵ Доступно на: <https://www.rts.rs/page/stories/sr/story/3398/rat-u-ukrajini/5042246/rat-ukrajina-rusija-3-decembar.html>. Стални представник Русије при међународним организацијама у Бечу Миахил Уљанов је навео да Русија неће прихватити да даље испоручује европским земљама енергенте по цени које су те земље покушале да наметну.

зи. Истина пратеће сумње у регуларност ових избора додатно деле америчко друштво, како сад, тако и у перспективи. Значајан је успех Русије што земље ван «Колективног Запада», не подржавају увођење санкција Русији, а низ великих сила из овог простора (које су иначе светске силе у успону, попут Кине, Индије, Бразила, као и оне регионалне попут Ирана, и др.) имају развијену сарадњу са Москвом и чак неки од облика интеграција, односно међународних организација у којима су заједно (БРИКС, ШОС, низ интеграција потом на постсо-вјетском простору и др.).

Током прве половине 2023. календарске године, руска економија се додатно стабилизовала и показала отпорност на санкције. На основу економских трендова дају се предвиђања о благом плусу и расту БДП до краја календарске године.

Светски мир је угрожен украјинским сукобом, тако да није познато држање западних сила у различитим сценаријима. Да ли ће се наћи компромис са Москвом и где. Кина, Индија и друге велике силе ван „колективног Запада” држе се по страни, али у мањој или већој мери показују подршку Русији.

Овде би смо већ могли поделити руску интервенцију у Украјини током 2022. године на фазе. Прва би била до приближно преговора у Истанбулу, дакле до почетка априла. Друга до почетка јула, приближно до пада Лисичанска. Следи период од два месеца, који би одликовао застој у напредовању руске стране, сада изузетно спор, али евидентан, и још увек иницијатива на руској страни. Међутим, током септембра месеца долази до извесне промене. Украјина мобилише практично неки свој приближан максимум људи, а са друге стране почињу да пристижу специјалне групе које су имале обуку на Западу. Нарочито важно пристиже све више наоружање и свака друга помоћ са Запада Кијеву. Са друге стране нема повећања евидентног руских снага на терену, што доводи до преузимања иницијативе у украјинске руке током овог месеца. Реално је да је дошло до кашњења проглашавања делимичне мобилизације (само дела тзв. „активне резерве“) од око два месеца. У том периоду донета је важна политичка одлуке о расписивању референдума четири области за припајање Русији и реализација тог процеса. Тада долази до четврте фазе ратне операције у 2022. години, а то би била иницијатива украјинске стране током септембра, све до почетка новембра, што је резултирало највише због мањка руских снага на терену, успесима украјинске стране у заузећу дела Харковске области, а потом и напуштања од стране Руса, западне обале Дњепра и града Херсона. Пета фаза, би била потом, а то је смањење линије фронта. Од ушћа Дњепра (због реке Дњепра, реално од околине града Запорожја), па до руске границе. На том простору долази до стабилизације линије фронта, и до активног деловања руских снага превасходно у области друге линије одбране Донбаса. Друга линија одбране Донбаса, је у најужем смислу, Бахмут-Соледар-Северск (заправо са продужењем практично до обронака агломерације Доњецка на југу). Ова фаза сукоба пренела се делом и на 2023. календарску годину, практично све до маја месеца када је пао Бахмут.

Тада ступа на снагу украјинска офанзива, која је прилично млака и без практичних резултата током јуна и јула месеца.

РАТНЕ ОПЕРАЦИЈЕ ТОКОМ 2023. ГОДИНЕ

Током 2023. календарске године, настављени су сукоби у Украјини. Начелно посматрано у односу на очекивања, политичко руководство Русије се определило за концепцију специфичног вођења рата. Та концепција се заснивала на избегавању мобилисања резервиста и слања контингента регрута и момака на одслужењу војног рока на фронт. Заправо Русија се за вођење рата и даље ослањала на професионалну војску и добровољце (као и делом плаћенике попут Вагнера и сличних „приватних војски“). Зашто се политичко руководство Русије определило за овакав начин вођења рата. Прво сукоб у Украјини доживљен је као део ширег сукоба са САД и НАТО. Ратни сукоб у Украјини је само једна димензија тог мултивекторског сучељавања. НАТО, САД и западни центри моћи су санкцијама циљали на слабљење руске државе у целини, подривање ауторитета њеног политичког и друштвеног вођства. Русија је показала значајну снагу у издржавању санкција, те економској стабилности, имајући у виду, између осталих показатеља да је током 2022. календарске године БДП земље опао за нешто око 2%, а да се у календарској 2023. очекује чак раст. Посебно је значајна друштвена и политичка стабилност у земљи. Са друге стране избегавање мобилисања резервиста и слања на фронт војника на одслужењу војног рока (дакле ван професионалне војске и добровољаца) чува радна места у земљи, економску, друштвену и политичку стабилност.

На самом фронту, руска страна избегава велике фронталне сударе, офанзивна дејства, што би изазвало неминовне и значјне жртве сопствене војске и цивила, материјална разарања. Руска страна се дакле определила за једну врсту дефанзивне концепције, прожете, коришћењем надомоћи у ваздухопловству, морнарици, артиљерији пре свега, те концентрацијом на уништење живе силе противника и његових материјалних војних средстава. Највећи део дугачког фронта је утврђен (уз Дњепар као природну препреку), те се вршило офанзивно дејство углавном у Донбасу на тзв. „другој утврђеној линији“ коју чине Бахмут-Соледар-Северск. На том делу фронта се једино практично деловало офанзивно и коришћене су снаге Вагнера превасходно. Тако је Соледар заузет већ средином јануара, а Бахмут у мају.

Украјинска страна је започела почетком јуна офанзиву према руским положајима, посебно у региону Запорожја, као и Бахмута. Ова офанзива је мотивисана потребом да се према западним јавним мњењима одржи фама о перспективи коначног успеха Украјине у овом рату, што је прилично нереално. То треба да оправдава улагање финансијске и војне помоћи Кијеву од Запада, нарочито када је у питању западна Европа, где не постоји посебан ентузијазам у том правцу. О томе говоре серије протеста и незадовољства широких маса становништва, падом стандарда и мерама штедње, које су делом узроковане и политиком земаља ЕУ по питању украјинске кризе.

Украјинска офанзива није постигла видљив ефекат током јуна и јула. Покушај да се пробије на заповошком фронту, правац ка Азовском мору, практично није постигао никакав успех. Такође ни у другим деловима фронта није постигнут практично никакав успех. Највише што је постигнуто, заузети су привремено неки простори тзв. „сиве зоне“ између прве линије одбране руске и украјинских снага, али је то плаћено колосалним губицима Украјине у људству и техници. Дакле украјинска страна има услед практично пуне мобилизације, обиље трупа на фронту (различитог порекла), што није случај са руском страном, која ратује са делом професионалне војске и добровољцима (и плаћеницима). Користећи бројчану предност украјинска страна предузима више офанзивних дејстава, који немају посебан учинак, већ огромне демокграфске губитке (и материјалне). Тражећи стално нова и нова појачања у техници али и људству, као и економску подршку, украјинска страна се одржава у сукобу, али се поставља питање докле ће то бити могуће.

Позициони рат какав имамо у 2023. години, се не може посматрати одвојено од руског успеха по питању начелно успешног превладавања санкција западних земаља, успостављања живе сарадње са остатком света (ван тзв. „колективног Запада“), те друштвене и посебно политичке стабилности у Русији. Ван тога, САД и НАТО су успели да постигну успех у (привременом ?) обједињавању колективног Запада око свог виђења украјинске кризе, и утврђивања Русије као кривца и противника по овом питању. Када се посматра ситуација у самој Украјини, украјинска страна уз подршку својих западних покровитеља, успела је да успостави чврсту контролу ситуације у земљи, на територији коју контролише. Са друге стране руска страна на територији коју контролише не наилази, на било какав организовани отпор или неслагања. Сам фронт даје извесне резултате руској страни, у виду контроле територије Луганске административне области, те највећег дела Херсонске, и већег дела Запорошке, па и Доњецке административних области. Ситуација у позадини на Криму (који је анкетиран пре више од девет година) је потпуно стабилна. Поред тога мора се констатовати да су руске снаге код Бахмута, након заузећа града 20 маја, и напуштања трупа Вагнера овог подручја, уместо очекиваног даљег напредовања ка Часовом Јару, принуђене на одбрану. Стално су угрожене крилне позиције, дакле северни и јужни правац у односу на град, нарочито важна стратешка места Клишечевка, а у мањој мери Берое и нека друга.

Током лета 2023. године, паралелно са евидентним неуспесима украјинске офанзиве и исказивањем немоћи украјинске стране да забележи опипљив успех, упркос колосалној помоћи западних земаља, постепено сазрева идеја о немогућности руског војно пораза. Тако истакнути амерички стручњак за међународне односе Џорџ Миршајмер у свом тексту о украјинској кризи јула месеца, закључује да је готово немогуће да руска страна доживи војни и укупни поразу у украјинском сукобу. Он додуше сматра да је тешко могуће да Русија заузме читаву Украјину, те да је највероватније да ће или Руси

задржати постојеће четири област и Крим (вероватно у пуном опсегу административном ових области), што значи да ће некако успети да заокружи њихов пуни опсег. Са друге стране он сматра да је врло могуће да Руси заузму још неку, или чак све четири већинске рускојезичне области Харковску, Дњепропетровску, Николајевску и Одеску.⁴⁶

Миршајмер констатује кључне предности Русије током првих готово годину и по дана, од почетка сукоба, а то је у броју становника, која се временом повећава, потом у бројности жртава, где сматра да је украјинска страна која их има далеко више у редовима војника.⁴⁷ Како се рат отегао управо већу шансу да добије сукоб има страна која то може дугорочније издржати, а то је Русија. Миршајмер наводи да и производња муниције, нарочито за артиљерију даје предност руској страни. Без помоћи Запада Украјина не би могла да води рат, међутим и поред тога он не види значајну перспективу да Кијев може победити Русију.

Слично томе, из војног угла француски генерал Пинатели Жан-Бернар сматра да руска страна има далеко већу убојну моћ (и до пет пута). Такође он види да се Русија веома успешно бори са санкцијама и постиже економску стабилност. Он сматра да су западне санкције Русији највише штете нанеле самој Европи. Тако је Европа пре кризе трошила 200 милијарди кубних метара руског гаса, док је Северна Америка испоручивала само две милијарде. Са ким ћете заменили Русију, запитао се генерал. То највише погађа привреду Немачке, што може да повуче ланчано у кризу читаву ЕУ, посебно Француску. Русија, „напротив, цвета и економски се развија, радећи заједно са Африком и Азијом и развијајући партнерства“ наводи Пинтел. „То је зато што је Русија у сваком погледу независна од остатка света, било да се ради о сировинама, житу или енергентима, али капиталистички свет не може без ресурса које испоручује Русија. Овај рат је ослабио Европу више него Русију“, објашњава. Додао је да су европски лидери очекивали да ће цео свет да уведе санкције Русији, али је то урадило само тридесетак земаља, док остале користе прилику да ојачају партнерство са Москвом. Он сматра да САД желе да ометају економску сарадњу Европе и Русије. Њихова стратегија је да се повуче нови Берлински зид између Русије и Европе, а да та граница пролази кроз Украјину.⁴⁸

Руска страна одбија нападе украјинских снага на читавој линији фронта током јуна и јула. Са друге стране поставља се питање каква би била стратегија Москве за даље вођење рата. Задржавање постојећих области у свом поседу које су референдумима припојене Русији, укључујући и оне делове тих територија које су још у поседу украјинске стране. Потом, покушај заузимања још неких (или чак свих) већинских рускојезичних области Југоистока (Харковска, Дњепропетровска, Николајевска и Одеска), те изузетно још потенцијално неких (међу њима се могу налазити три области источно од Дње-

⁴⁶ Доступно на: <https://standard.rs/2023/07/26/kuda-ide-rat-u-ukrajini-1/>.

⁴⁷ Доступно на: <https://standard.rs/2023/07/28/kuda-ide-rat-u-ukrajini-2/>.

⁴⁸ Доступно на: <https://www.novosti.rs/c/planeta/svet/1256599/rat-ukrajini-ukrajina-rat-ruska-armija-ukrajinska-vojska>.

пра, тачније североисточно, где руски матерњи језик није апсолутно већински, али је бројан, а то су Сумска, Черниговска и Полтавска административне области, те још Кијевска, пре свега њен део источно од Дњепра, укључујући и део града, или чак читав престоницу Кијев). Овоме се изузетно могу додати и области Черкеска и Кировградска. Да би се реализовали овакви концепти морају се најмање сломити офанзивне могућности Украјинаца, поразити у највећем њихова армија и могућност даљег успешног вођења рата, укључујући чак и помоћ коју примају са Запада. За овај подухват у крајњој линији, стиче се утисак да можда неће бити довољне постојеће руске снаге.

ПРИБЛИЖАВАЊЕ НАТО УКРАЈИНСКОМ СУКОБУ И БУДУЋНОСТ УКРАЈИНЕ

Украјина након пуча фебруара 2014, иза кога стоје западни центри моћи, интензивира сарадњу са НАТО и САД. То је нарочито видљиво након доласка на власт Бајдена у САД. Од почетка војних дејстава у Украјини фебруара 2022. године, САД, НАТО, Британија и у мањој мери остале западне силе, на различите начине подржавају Кијев и украјинску страну. Од јесени 2022. године, интензивира се чак и пребацивање америчких и савезничких снага у околне европске регије. Тако је формиран Центар за координацију активности упућивања помоћи Украјини у Немачкој. Предислоцирана је америчка елитна 101 ваздушно-покретна дивизија у Румунију, као и ескадрила шпанских ловаца Ф-16. Долази до пребацивања америчке борбене технике преко лука Александропулос и Солун према Бугарској и Румунији, а затим ка Пољској, укључујући 1250 тенкова и оклопних транспортера. У исто време се ојачава источно крило НАТО са око 30 000 војника. Украјинске снаге се опремају додатно америчким, немачким и британским тенковима, као и најава и постепено припремање опремања ловачким авионима (Карапанџин, 2023: 202).

Будућност Украјине се можда лакше може предвиђати уколико се посматрају перспективе њене три мегарегије које су је чиниле. Стиче се утисак сада августа 2023. године, да ће судбина Југоистока (Новорусије) бити све више посматрана, делом, или чак у потпуности као део Руске федерације. Поред Крима који се припојио (вратио) Русији 2014. године, још четири административне области су припојене Руској федерацији почетком октобра месеца 2022. године. То су Луганска, Доњецка, Херсонска и Запорошка административне области. Иако делови ових области (сем Луганске) су још под контролом украјинских снага, за предпоставити је да ће руске снаге учинити све да их заузму, јер су по Уставу Русије, сада део националне територије. Поред тога још четири области Југоистока а то су Харковска, Дњепропетровска, Николајевска и Одеска административне области, се потенцијално могу укључити по истом сценарију Руској федерацији. Прво то су области историјске Новорусије, односно Југоистока, ту је већински рускојезично становништво и верници УПЦ, те доминирале у бирачком телу Партија региона и Компартија (до њихове забране и

пуча 2014.). У том правцу је за предпоставити да ће Русија учинити војни напор да заузме те области, или неке од њих. У том правцу имамо два највероватнија сценарија. Први да Русија задржи ове четири области (и Крим), чиме ће од Југоистока, остати само фрагменти, и то на истоку Харковска и Дњепропетровска, те на западном делу две области са излазом на Црно море, Одеска и Николајевска. Међутим, постоји и друга опција као вероватна, да Русија припоји и ове четири области преостале Југоистока, или неке од њих само. У тој другој варијанти, Југоисток би у потпуности, или у највећем изашао из састава остатка Украјине. Тиме би Украјина била редуцирана на Малорусију и Галицију. Међутим, и за те две макрорегије постоје различити сценарији, почевши од тога да је могуће да се нека од области Малорусије поседне од стране Русије (припоји или поседне). Такође и та опција да Русија наметне Малорусији неку владу коју ће контролисати. У тој подваријанти, Галиција би могла бити у том саставу, али постоје варијанте да се део њен или у потпуности припоји неким од суседних држава (Пољској, Румунији, Мађарској и чак можда и Словачкој).

У том правцу врло тешко је предвиђати шта ће бити даље са Украјином, у каквом облику, (и да ли ће чак) она постојати. Са једне стране Украјина има подршку САД, Британије, НАТО, као неупитну, а у мањој мери и других западних држава. Подршка Пољске, Румуније, Мађарске, па и Словачке је са једне стране снажна, а са друге стране ове суседне државе полажу потајно интерес на делове западноукрајинских области. Украјина има још територије и становништва које контролише власт у Кијеву, али је то добрим делом исцрпљено и ограничених могућности. Привреда практично девасирана и зависна од западне помоћи. Како Украјина може егзистирати након сукоба. Пошто је потпуно нереално да Украјина добије рат против Русије, вероватнија изгледа опција да ће Украјина изаћи умањена и битно ослабљена. У тим опцијама, постоји још шанса да у случају потпуног руског војног успеха, остатак Украјине буде организован као неутрална земља, или чак држава коју контролише и надзире Русија. Ако то не буде тако, онда ће та Украјина бити тесан савезник западних сила, или изузетно чак чланица у перспективи НАТО. То је велика разлика, и стога једино војна потпуна победа Русије, може јој дати шансу да преостала Украјина не буде под контролом, или макар утицајем Америке и НАТО.

Та би Украјина која не би била поражена потпуно и под утицајем Америке и НАТО, постала потпуно русофобна са забраном Украјинске православне цркве, са забраном службене (а можда и било какве) употребе руског језика, те преласком на нови календар по западном принципу верских празника. Вероватно и са арсеналом наоружања и чак војске НАТО и Америке, на свом тлу.

Са друге стране поставља се питање шта Америка и НАТО могу још да ураде да постигну за њих што повољнији резултат у украјинском сукобу. Прво за Америку, је већ постигнут изванредан успех у натеравању Русије да уђе у сукоб, који је са једне стране делом слаби, вођењем рата. Америка помажући војно и финансијски Украјину подупире је за даље вођење рата. Такође дипломатски и медијски Америка помаже Ук-

рајину. Питање је колико још Америка може да мотивише (принуди) остатак колективног Запада да учествује у издржавању Украјине и да плаћа данак санкција Русији. Такође колико сама Америка још може да држи Украјину у животу. Посебно ако имамо у виду да ће бити потребно повећати улог у том правцу, нарочито када приспеју руске мобилисане трупе на ратна дејства. Једино у средњем року убацивање нових контигената војника (плаћеника, добровољаца, специјалаца) од стране Запада у Украјину може помоћи стабилизацији војне ситуације на фронту. Питање је да ли, и колико САД то могу издржати и истрајати. Без тога Русија ће и у току друге половине 2023. године однети превагу на линијама фронта, паралелно са исцрпљивањем кијевског режима и Украјине. Украјинска офанзива започета у првој седмици јуна 2023. године, практично није дала никакве опипљиве резултате, а претрпљени су велики материјални и људски губици.

* * *

Будућност Украјине је крајње неизвесна. Најреалнија опција је да дође до извесног замрзнутог сукоба, и да руска страна задржи припојене области, или чак да томе дода још неку од рускојезичних. Када је у питању остатак Украјине, није извесно да ли ће нека од четири суседне земље, иначе чланице ЕУ и НАТО, под различитим изговорима посетити њен део (Пољска, Румунија, Мађарска и чак Словачка). Остатак Украјине би се могао наћи у ситуацији, војног слома, да се обавезе на неутралност војну и нераспоређивање на својој територији нуклеарног оружја. Остатак Украјине са битно смањеним, или чак одузетом могућношћу изласка на море, делимично или чак потпуно редуциран за индустријски најразвијеније области Југоистока, те што је посебно важно преузетим у потпуности обавезама за враћање енормних страних дугова – био би у јако тешкој геополитичкој позицији у перспективи. Са друге стране, и Русија има велики изазов у украјинском сукобу, јер је веома тежак задатак нанети војни потпуни пораз Кијеву и натерати остатак Украјине да буде ван НАТО и распоређивања на својој територији нуклеарног наоружања. Русија има додатан проблем са уласком Финске, и вероватно Шведске у НАТО, те заостравањем односа са западним земљама. Стратегија Русије у будућности је да се водеће западноевропске силе попут Немачке, Француске, Италије, које су мотивисане стратешком економском сарадњом са Русијом и веома трпе због погоршавања односа са Москвом, у перспективи мотивишу на отопљавање односа. Такође на јачање мултиполаризма, јачањем и ширењем садашњег БРИКС-а и ШОС-а. Епилог разрешења украјинске кризе, ће се одразити на светски поредак, јер ће успех Русије убрзати развој мултиполаризма (и обрнуто њен потенцијални неуспех га успорити).

ЛИТЕРАТУРА

- Димитријевић, Душко. „Сукоб у Украјини и право на употребу силе“. *Међународна политика* 1186 (2002): 7-34.
- Карпанџин. Стевица. „Основна обележја и карактеристике операција на простору Украјине“. У *Хибридна агресија НАТО и ЕУ на Руску федерацију*, стр. 202. Београд: Евроазијски безбедносни форум, 2023.
- Петровић, Драган и Горан Николић. *Геополитика савремене Украјине*. Београд: Институт за међународну политику и привреду, 2009.
- Петровић, Драган и Рајко Буквић. *Украјинска криза 2013-2019*. Београд: Институт за међународну политику и привреду, 2019.
- Петровић, Драган. *Украјинска криза и украјинско-руски конфликт 2019-2022*. Београд: Институт за међународну политику и привреду, 2022.
- Ковач, Митар, прир. *Хибридна агресија НАТО и ЕУ на Руску федерацију*. Београд: Евроазијски безбедносни форум, 2023.
- Трапара, Владимир, „Перспективе односа Русије и САД у светлу рата у Украјини: обуздавање 2“. *Међународни проблеми* 4 (2022): 505-529.

THE WAR IN UKRAINE 2022-2023, AS A CONTINUATION OF THE UKRAINIAN CRISIS, BEGAN ALREADY IN FEBRUARY 2014

Summary

The Ukrainian conflict is the largest armed conflict on the territory of Europe after World War II. This is not only a conflict between Russia and Ukraine, but actually a wider conflict between the holders of the already conceived multipolar world order, represented by Russia, and the defenders of the past monopolar one, represented by America and NATO. In Ukraine itself, there is a conflict between the Russian-speaking population and on the other side the authorities installed after the coup in Kiev in February 2014. Long-lasting Ukrainian crisis then turned into an armed conflict. In fact, the first armed conflict within the Ukrainian crisis already took place during the period 2014-2015, it had an intra-Ukrainian character and ended with the Minsk 2 Agreement. Sanctions against Russia, as well as parallel crises in Africa, the Far East, Transcaucasia, etc., show the complexity of the international situation. For now, the European Union is an ally of the USA and NATO in the view of the Ukrainian conflict and the introduction of sanctions against Russia. However, the economic damages suffered by the leading EU countries as a result of their involvement in the Ukrainian crisis, sanctions against Russia and various aid to Ukraine, and the reception of refugees, lead these societies to additional crises and social and political divisions. Hence, the ruling elites in the EU countries face the dissatisfaction of the population, especially its leading powers - Germany, France and Italy. China and to some extent other countries of the world, outside the so-called "collective West", generally prefer Russia in the confrontation with the USA, NATO and their allies.

Key words: Russia; USA and NATO, "collective West", European Union, Ukraine, Ukrainian crisis, BRICS and SCO powers, multipolar world.